

มะขาม
Tamarind

ชื่อวิทยาศาสตร์ (Scientific name) : *Tamarindus indica* L.

ชื่อสามัญ (Common name) : Tamarind, Indian date

ชื่อเรียกอื่น (Other names) : ม่วงโคลิ่ง (กาญจนบุรี), มอดเล สามอเกลด หมากแกง (แม่ฮ่องสอน), อำเปยล (สุรินทร์), ตะลูป (นครราชสีมา)

ชื่อวงศ์ (Family name) : FABACEAE

ลักษณะวิสัย : ไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สูงประมาณ ๑๕-๓๐ ม. เรือนยอดแผ่กิ่งก้านเป็นพุ่มกลม เปลือกต้นสีน้ำตาล ผิวขรุขระและหนา แตกเป็นร่องตามยาวและตามขวาง

ใบ : ใบประกอบแบบขนนกปลายคู่ ออกตามกิ่งหรือก้านใบ ช่อใบยาว ๕-๑๐ ซม. ใบย่อยขนาดเล็ก รูปขอบขนาน เรียงตรงข้ามจากใบใหญ่ที่โคนไปหาใบเล็กที่ปลาย จำนวน ๑๐-๒๐ คู่ ยาว ๑-๒ ซม. ปลายใบและโคนใบมน ขอบใบเรียบ แผ่นใบเกลี้ยงหรือมีขนประปราย สีเขียวมีรสเปรี้ยว

ดอก : ดอกช่อแบบเชิงลดห้อยลง ออกเป็นช่อเล็กๆที่ปลายกิ่ง หนึ่งช่อมี ๑๐-๑๕ ดอก กลีบเลี้ยงเป็นแผ่นรูปช้อน ๒ แผ่น กลีบดอก ๕ กลีบไม่เท่ากัน สีเหลืองอ่อนมีจุดประสีแดงอมน้ำตาลอยู่กลางดอก เกสรเพศผู้ ๓ อัน เชื่อมติดกัน เกสรเพศเมียมีรังไข่ชูขึ้นเหนือกลีบเลี้ยง

ผล : ฝักรูปยาวหรือโค้งแบนเล็กน้อยมีรอยคอดระหว่างเมล็ด ยาว ๓-๑๕ ซม. ฝักอ่อนมีเปลือกสีเขียวอมเทา เนื้อในติดกับเปลือก ฝักแก่สีน้ำตาลเปลือกแข็งกรอบหักง่าย เนื้อในเป็นสีน้ำตาลเข้มหุ้มเมล็ด มีเยื่อเป็นเส้นแข็งตามยาว ๔-๖ เส้น เนื้อมีรสเปรี้ยว และหวาน

เมล็ด รูปวงรีสีเหลืองหรือเกือบกลม ด้านข้างแบนเล็กน้อย ขนาดประมาณ ๑ ซม. สีน้ำตาลเข้ม ผิวเป็นมัน

การขยายพันธุ์ : ขยายพันธุ์โดยเพาะเมล็ด กิ่งตอน หรือ กิ่งปักชำ

การกระจายพันธุ์ : มีถิ่นกำเนิดอยู่ในทวีปแอฟริกาแถบประเทศซูดาน แคนเมอรูน ไนจีเรีย เคนยา ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียเขตร้อน แอฟริกาเขตร้อน แถบลาตินอเมริกา และปัจจุบันปลูกมากในประเทศเม็กซิโก พบขึ้นตามป่าเบญจพรรณ หรือป่าดิบเขา

ประวัติพันธุ์ไม้ (ในประเทศไทย) : มะขามนำเข้ามาปลูกในประเทศไทย และเป็นพันธุ์ไม้มงคลพระราชทานประจำจังหวัดและ ต้นไม้ประจำจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นต้นไม้ซึ่งมงคลถือเป็นเคล็ดทำให้มีคนเกรงขาม นอกจากนี้ตามตำราพรหมชาติถือว่ามะขามเป็นไม้มงคล ช่วยป้องกันสิ่งเลวร้ายไม่ให้มากล้ำกราย

ประโยชน์ และ สรรพคุณ : เป็นพืชให้ร่มเงา เป็นผลไม้เพื่อสุขภาพที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง

ช่วยเสริมภูมิคุ้มกันทานโรค มีสารต้านอนุมูลอิสระช่วยบำรุงผิวพรรณ ชะลอวัย บำรุงกระดูกและฟัน ไม้ทำเครื่องเรือน เครื่องครัว เช่นเขียง และด้ามเครื่องมือทางการเกษตร และมีสรรพคุณเป็นยาพื้นบ้าน ดังนี้

ราก และแก่น เป็นยาแก้ท้องร่วง ขับโลหิต

เปลือกต้น เป็นยาสมานบาดแผล ระวังเชื้อ แก้ฝีพุพอง เหงือกบวม แก้ไข้

ใบ แก้ไข้ร้อนใน แก้หวัดคัดจมูก ขับเสมหะ ขับปัสสาวะ เป็นยาระบาย แก้บิด

เนื้อ เป็นยาระบายแก้ท้องผูก ขับเสมหะ แก้ไอ

เมล็ด เป็นยาขับพยาธิตัวกลม พยาธิเส้นด้าย

แหล่งอ้างอิง

เต็ม สมิตินันท์. (๒๕๕๗). *ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานหอพรรณไม้ สำนักวิจัยการ

อนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สุธรรม อารีกุล. (๒๕๕๒). *องค์ความรู้เรื่องพืชป่าทางภาคเหนือของประเทศไทย เล่ม ๓*. เชียงใหม่ : มูลนิธิโครงการหลวง.

ฐานข้อมูลพรรณไม้ องค์การสวนพฤกษศาสตร์ : สืบค้น ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕, จาก

http://www.qsbg.org/database/botanic_book%20of%20full%20option/search_page.asp

คณะผู้จัดทำ

โครงการพัฒนากิจกรรมการดำเนินงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน
สำหรับโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา